

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

NYHEDSBREV NR. 43, MARTS 2017

ISSN: 1904-1233

REDAKTØRERNES SPALTE

Kære læsere! Velkommen til årets først nyhedsbrev. Arrangørerne af den IX Nordiske Heraldiske Konference i Lund finpudser detaljerne og der er et par ændringer i forhold til tidligere. Der er nu også vejledning i hvordan man tilmelder sig. Til november arrangeres det internationale heraldiske kollokvium i København, og også her er der nyt. Finland fejrer i år 100 år som selvstændig nation, og nyhedsbrevet har også denne gang indslag om finsk heraldik – eller mangel på samme. Tak for alle tilsendte bidrag! Enhver redaktion værdsætter at læserne reagerer og deltager så vi får et så godt nyhedsbrev som muligt. Kommende bidrag sendes til enten info@arsheraldica.dk eller ct.von.christierson@webspeed.dk.

Ronny Andersen & Carl-Thomas von Christierson

INDHOLD

- S. 1: REDAKTØRERNES SPALTE
- S. 2: NYTT I SHS, NY NORDISK HERALDISK TERMINOLOGI
- S. 3: GENERALFORSAMLING I MAJ
- S. 4: HEALDISKA KONFERENSEN I LUND
- S. 8: XX INTERNATIONALE KOLLOKVIUM I KØBENHAVN
- S. 10: ER FINLAND VED AT MISTE SIN IDENTITET?
- S. 13: DE KONGELIGE RIDDERORDENERS VÅBENBØGER, ET HERALDISK FIKSÉRBILLEDE
- S. 14: DEN PROTESTANTISKE KIRKEGÅRD I ROMA FEIRER 300 ÅR
- S. 19: LUNDS UNIVERSITETS JUBILEUMSMEDALJ

NYTT I SHS

SHS har fått följande nya medlemmar:

Per-Olov Alexis, Kristianstad, Sverige
Lehman Benson IV, Lund, Sverige
Andreas Bylund, Stockholm, Sverige
Magnus Ekblad, Lund, Sverige
Tore Fevolden, Eiksmakra, Norge
Jan Friberg, Lidingö, Sverige
Ragnar R. Jørgensen, København, Danmark
Yrjö Kotivuori, Helsingfors, Finland
Jan Christian Myhre, Blystadlia, Norge
Pontus Rosenqvist, Hallingsjö, Sverige
Ole Søegaard, Frederikssund, Danmark

Alla önskas varmt välkomna i SHS.

NY NORDISK HERALDISK TERMINOLOGI

År 1987 gav Svenska Nationalkommittén för Genealogi och Heraldik ut *Nordisk Heraldisk Terminologi* under redaktion av fil. dr Jan Raneke. Drygt 400 heraldiska begrepp presenterades på danska, isländska, norskt bokmål, nynorska, finska och svenska. Följande år kom ett supplement med samma begrepp på franska.

En bakgrund till den nordiska terminologin finns i *Vocabulaire-Atlas Héraldique*, utgiven år av 1952 av Académie Internationale d'Héraldique under redaktion av baron Stalins. Drygt 500 heraldiska begrepp presenterades där på franska, engelska, tyska, spanska, italienska och nederländska.

Societas Heraldica Scandinavica har av Svenska Nationalkommittén för Genealogi och Heraldik fått tillstånd att uppdatera och omarbeta *Nordisk Heraldisk Terminologi*. Societas Heraldica Scandinavica har av Herold – Verein für Heraldik, Genealogie und verwandte Wissenschaften zu Berlin fått tillstånd att använda systematiken och bilderna i *Wappenbilderordnung*, som gavs ut år 1986 och som innehåller ett omfattande antal heraldiska begrepp på tyska, franska och engelska.

Arbetet leds av Martin Sunnqvist och Carl-Thomas von Christierson.

För de olika språken ansvarar:

- Danska Ronny Andersen
- Isländska Halldór Baldursson
- Norskt bokmål Kaare Seeberg Sidselrud
- Nynorska Øystein Ekroll
- Finska Petteri Järvi
- Svenska Martin Sunnqvist

Därutöver kommer ytterligare heraldiker i de nordiska länderna att konsulteras.

Resultatet ska successivt publiceras på www.heraldik.org och så småningom i bokform.

GENERALFORSAMLING I MAJ

Frederiksberg, 7. marts 2017

Indkaldelse til generalforsamling

i Societas Heraldica Scandinavica
fredag den 26. maj 2017, kl. 16.00
i Pufendorfsalen, Juridicum, Lilla Gråbrödersgatan 3 C, Lund.

Dagorden

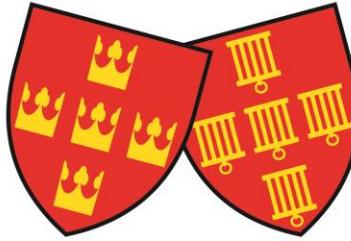
- 1) Valg af dirigent, referent og stemmetællere for generalforsamlingen.
- 2) Formanden afgiver beretning om selskabets virke de sidste to år.
- 3) Beretninger om lokalafdelingernes og interessegruppernes virke.
- 4) Beretninger fra udvalg nedsat til varetagelse af særlige opgaver.
- 5) Kassererens forelæggelse af de reviderede regnskaber til godkendelse.
- 6) Fastsættelse af kontingenstil for de følgende to år.
- 7) Behandling af forslag fra styrelsen eller medlemmer.
- 8) Valg af formand efter indstilling fra valgkomitéen.
- 9) Valg af øvrige styrelsesmedlemmer efter indstilling fra valgkomitéen.
- 10) Valg af to revisorer og to revisorsuppleanter efter indstilling fra valgkomitéen.
- 11) Valg af en valgkomité for to år efter indstilling fra den afgående styrelse.
- 12) Eventuelt.

Forslag, som ønskes optaget på dagsordenen, skal være formanden i hænde senest en måned inden generalforsamlingen.

På styrelsens vegne,

Peter Kurrild-Klitgaard
Formand

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA
OCH
SOCIETAS HERALDICA LUNDENSIS
HAR ÄRAN INBJUDA TILL

IX NORDISKA HERALDISKA KONFERENSEN

25–28 MAJ 2017 I LUND

HERALDIK OCH CEREMONIER VID AKADEMIN

UNIVERSITETENS OCH STUDENTERNAS SYMBOLVÄRLD

WWW.9NHK.SE

ARRANGERAS AV

SOCIETAS
HERALDICA
LUNDENSIS

I SAMARBETE MED

SVENSKA
HERALDISKA
FÖRENINGEN

LUDS
UNIVERSITET

PROGRAM

Torsdag 25 maj 2017

- 16.00 Guidad tur i Lunds domkyrka
- 18.00 Registrering och samkväm med möjlighet till lättare förtäring på Hotel Lundia, Knut den Stores Torg 2

Fredag 26 maj 2017

- 08.30 Registrering utanför Pufendorfsalen, på Juridicum, Lilla Gråbrödersgatan 3 C i Lund
- 09.00 Konferensens inledning

SESSION I ORIGINS OF SEALS AND COATS OF ARMS FOR UNIVERSITIES AND OTHER CORPORATE BODIES

Chair: Kjell Å Modéer

- 09.45 Adrian Ailes *Early heraldic seals of corporate bodies*
- 10.30 Gabriel Meyer *The origins of, symbols in and use of the first coats of arms of universities in south west Germany*
- 11.15 *Discussion, with an introductory comment by Kjell Å Modéer*

12.00 Lunch, Galleriet, Juridicum

SESSION II LÄRDOMENS SYMBOLER

Sessionsordförande: Henrik Klackenberg

- 13.15 Caisa Sjöberg *De akademiska symbolernas historia och ceremoniella funktion*
- 14.00 Per Ström *Symbolbruket i ceremonierna vid olika nordiska universitet*
- 14.45 Fredrik Tersmeden *Lärdoms- och ämnessymboler i akademikers vapen*

16.00 Generalförsamling (Societas Heraldica Scandinavica)

18.30 Konferensmiddag

Hypoteket, Kyrkogatan 13

*Klädsel: Smoking uppmuntras (miniatyrer må bäras)
Bordsflaggor välkomna*

PROGRAM, FORTS.

Lördag 27 maj 2017

SESSION III	UNIVERSITETSSIGILL, -VAPEN OCH -SYMBOLER Sessionsordförande: Peter Kurrild-Klitgaard
09.45	<i>Martin Sunnqvist Vapen, sigill och logotyper: En översikt över de symboler nordiska universitet använder</i>
10.30	<i>Nils G. Bartholdy Det danske kongevåben og Københavns Universitets og dets fakulteters segl</i>
11.15	<i>John Peter Collett Historien om universitets- och fakultetsseglene ved Universitetet i Oslo</i>
12.00	Lunch, Galleriet, Juridicum
SESSION IV	UNIVERSITET OCH STUDENTER I FINLAND Sessionsordförande: Carl-Thomas von Christierson
13.15	<i>Jussi Nuorteva Helsingfors universitets sigill</i>
14.00	<i>John Strömberg Studentnationernas användning av vapen och fanor i Finland under kejsartiden (1809–1917)</i>
SESSION V	STUDENTERNAS VAPENBRUK Sessionsordförande: Eric Bylander
15.15	<i>Kaare Seeberg Sidselrud Studentforeningenes symboler ved Universitetet i Oslo – og symbolenes spredning til øvrige norske læresteder</i>
16.00	<i>Ronny Andersen Våbenbogen for Det Ridderlige Akademi i København og Sorø Akademis våbenbog</i>
16.45	<i>Henrik Norinder Lunds nationsheraldik – heraldik i praktiskt bruk</i>
17.30	Konferensens avslutning
19.00	Jubileumsbankett, Societas Heraldica Lundensis 10 år <i>Grand Hotel i Lund, Bantorget 1</i> Klädsel: Högtidsdräkt med ordnar, även akademiska, uppmuntras Bordsflaggor välkomna

Söndag 28 maj 2017

- 09.30 Bussutflykt till Skarhult slott, avgård från Lunds domkyrka
En guidad visning med möjlighet till ytterligare en guidad visning eller ett besök i Skarhults kyrka. Tillfälle till lunch i slottscaféet.
- 16.00 Åter vid Lund C från bussutflykt

Praktisk information

Anmälan sker via www.9nhk.se. Studenter som vill ansöka om att få reducerad avgift till konferensmiddag och/eller jubileumsbankett anmäler sig till shl@heraldik.org.

Begränsat antal platser! Sista anmälningsdag: 1 maj 2017. Sen anmälan i mån av plats!

Hotellrum på Grand Hotel i Lund eller Hotel Lundia kan bokas till avtalspriser:

Grand Hotel i Lund (uppgje bokningskod #59951):	Hotel Lundia (uppgje bokningskod #59952):
Enkelrum: 1195 SEK/natt	Enkelrum: 995 SEK/natt
Dubbelrum: 1595 SEK/natt	Dubbelrum: 1395 SEK/natt
Bokning skall ske antingen via telefon eller e-post. Båda hotellen nås via den gemensamma bokningsavdelningen på reservations@grandlundia.se eller +46 (0)46 280 62 00. Glöm inte att uppgje bokningskoden! OBSERVERA! Dessa koder kan <i>inte</i> användas vid bokning genom hotellens hemsidor, utan <i>endast</i> via e-post eller telefon!	

Konferensen möjliggörs med stöd och bidrag av

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet

Stiftelsen Clara Lachmanns fond för befrämjande av den skandinaviska samkänslan

Stiftelsen Institutet för Rättshistorisk Forskning. Grundat av Gustav och Carin Olin

Professor Bengt I Lindskogs stiftelse

Konferensens talare

Adrian Ailes, D.Phil.(oxon.), AIH, FSA, FRHistS, Visiting Fellow, Bristol University

Ronny Andersen, arkivar vid Rigsarkivet, København, kongelig våbenmaler, AIH

Nils G. Bartholdy, f.d. arkivar och seniorforsker vid Rigsarkivet, København, AIH

John Peter Collett, professor i historia vid universitetet i Oslo

Gabriel Meyer, doktorand, Universität Heidelberg

Kjell Å Modéer, jur.dr, dr.h.c.mult, seniorprofessor i rättshistoria vid Lunds universitet

Henrik Norinder, jur.kand., universitetsadjunkt vid Juridiska fakulteten, Lunds universitet

Jussi Nuorteva, teol.dr, riksarkivarie, docent vid Helsingfors universitet

Kaare Seeberg Sidselrud, cand.mag., seniorrådgiver, AIH, FSAScot

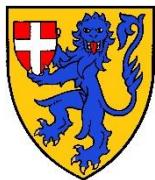
Cajsa Sjöberg, fil.dr, universitetslektor, promotionshärord, Lunds universitet

Per Ström, teol.dr, akademihärad, Uppsala universitet

John Strömberg, specialforskare vid Riksarkivet, Helsingfors, docent vid Helsingfors universitet

Martin Sunnqvist, jur.dr vid Juridiska fakulteten, Lunds universitet, rådman vid Malmö tingsrätt, aiH

Fredrik Tersmeden, fil.kand., arkivarie vid Lunds universitet

DANSK HERALDISK SELSKAB
SOCIETAS HERALDICA DANICA

heraldik.org/aih2017

XXe Colloque de
l'Académie Internationale d'Héraldique
Les grands ordres de chevalerie et leurs traditions héraldiques

XX Colloquium of the
International Academy of Heraldry
The great orders of chivalry and their heraldic traditions

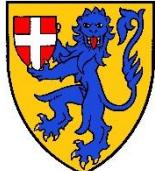
Christian VIII's Palais, Amalienborg
Copenhagen, 10.-13. November 2017

Dansk Heraldisk Selskab—the Danish branch of *Societas Heraldica Scandinavica*—will be hosting the XX Colloquium of the International Academy of Heraldry, with the theme “*The great orders of chivalry and their heraldic traditions*”. The colloquium will take place at Christian VIII’s Palais, a part of the royal residence of Amalienborg, 10.-12. November, and with an optional tour (13. November) to Frederiksborg Castle, including the Chapel of the Danish Royal Orders. The programme will also include a reception and special tour at Rosenborg Castle, including a tour of the Crown Jewels and Royal Orders, as well as a rare display of the robes of the Danish Royal Orders. The colloquium itself will open at 10.00 Friday 10. November and close at 16.00 Sunday 12. November.

Among the confirmed speakers/topics (per March 2017) are: **Ronny Andersen**: “*The Danish Royal Orders of the Elephant and the Dannebrog: Their Armorials and Traditions*” + **Richard Baker**: “*The Chivalric Stall Plates in London: The Order of the Bath, The Order of the British Empire, The Order of St. Michael & St. George, The Royal Victorian Order and the Knights Bachelor*” + **Tom Bergroth**: “*The Iconography of the Chivalric Stall Plates in Stockholm: The Order of the Seraphim and The Order of Charles XIII*” + **Claire Boudreau/Robert D. Watt**: “*Les Ordres Nationaux et Provinciaux du Canada et leurs Traditions Héraudiques / The National and Provincial Orders of Canada and their Relation to Heraldry*” + **D’Arcy Boulton**: “*The Eldest Combinations of Heraldic Shields and Chivalric Badges, Especially Orders of Knighthood from the 14th and 15th Centuries*” + **Charles Burnett**: “*The Heraldic Practices of the Venerable Order of the Hospital of St. John of Jerusalem*” + **Laura Cirri**: “*The Holy and Military Order of Saint Stephen in the time of the Medici*” + **Patric Dickinson**: “*The Stall Plates, Banners and Crests of the Companions of the Order of the Garter in St. George’s Chapel, Windsor*” + **Sonja Dünnebeil**: “*Die Wappentafeln der Ritter des Ordens vom Goldenen Vlies: Bedeutung und Bestandsaufnahme*” + **Paul A. Fox**: “*Coats of arms of Knights of The Order of Malta in Rome and Malta*” + **Michael Göbl**: “*Die Ritterwappen in der Wiener Deutschordenskirche*” + **Peter Kurrild-Klitgaard**: “*The Heraldic Traditions of the Knights of the Order of St. John (Balley Brandenburg) and the Church of the Order in Sonnenburg*” + **Rolf Kälín**: “*Die Wappen der Damen und Ritter der Schweizerischen Statthalterei des Ritterordens vom Heiligen Grab zu Jerusalem im Chorherrenstift Beromünster*” + **Michel Popoff**: “*L’ordre et Aimable Compagnie de Monsieur Saint Michel: Grandeur, Décadence et Résurrection d’un Ordre Royal Crée dans la Tourmente*” + **Elizabeth Roads**: “*The Heraldic Traditions of the Order of the Thistle and its Chapel*” + **Peter Rätzel**: “*Die Ritterwappen in der Kapelle des Schwanenordens in der St. Gumbertskirche in Ansbach*” + **Georg Scheibelreiter**: “*Wappen mit dem Drachenorden und mit dem Zopforden*” + **Rolf Sutter**: “*Der Königlich Bayerische Hausritterorden vom Heiligen Georg und seine ordensritterliche Heraldik*” + **Pier Felice degli Uberti**: “*The Shields of the Knights of The Constantinian Order of St. George (‘Sacro Angelico Imperiale Ordine Costantiniano di S. Giorgio’) in the Basilica di Santa Maria della Steccata in Parma*”.

+++

Organizing Committee: Prof. Peter Kurrild-Klitgaard, AIH (President, Danish Heraldry Society & Scandinavian Heraldry Society); Ronny Andersen, AIH, Royal Herald Painter, Archivist & Heraldic Consultant; Nils G. Bartholdy, AIH, fmr. Archivist & Heraldic Consultant, assisted by: Niels Arne Dam, Ph.D. (Treasurer, Danish Heraldry Society & Scandinavian Heraldry Society) & Peter Kristiansen, Curator (The Danish Royal Collections/Rosenborg Castle).

DANSK HERALDISK SELSKAB
SOCIETAS HERALDICA DANICA

heraldik.org/aih2017

**XXe Colloque de
l'Académie Internationale d'Héraldique**
Les grands ordres de chevalerie et leurs traditions héraldiques

**XX Colloquium of the
International Academy of Heraldry**
The great orders of chivalry and their heraldic traditions

Christian VIII's Palais, Amalienborg
Copenhagen, 10.-13. November 2017

* Please fill out this participation form and send it to: aib2017@heraldik.org no later than **1st of September, 2017***

Participation costs **150 Euro**, accompanying persons **free of charge**. The dinner (Saturday 11th) costs **75 Euro** for each person. Excursion to Frederiksborg Castle (Monday 13th) including lunch costs **50 Euro** for each person.

As part of the colloquium a private visit to Rosenborg Castle, including a display of the Crown Jewels and Royal Orders and a special exhibition of robes of the Danish Royal Orders will be arranged, as well as a reception at the Knights' Hall at Rosenborg Castle.

Number of persons

Participation in the colloquium (10.-13)   **150 Euro** _____ =   Euro

Dinner (11.)   **75 Euro** _____ =   Euro

Excursion (13.)   **50 Euro** _____ =   Euro

Total: _____ Euro

Payment on **1. September, 2017 at the latest** via Paypal: pay@heraldik.org or through bank transfer:

Dansk Heraldisk Selskab – Tesdorfsvej 59, DK-2000 Frederiksberg, Denmark.

Account no: 1551-3719354025 (for people with a Danish bank account)

For payments from outside Denmark: BIC: DABADKKK ; IBAN: DK5930003719354025

TITLE & NAME _____

AFFILIATION (if any, to be listed in program) _____

ADDRESS _____

E-MAIL ADDRESS _____

ACCOMPANYING PERSON _____

DIETARY REQUIREMENTS _____

NB! Space is limited. If the colloquium is overbooked, preference will be given to speakers, members and associates of the Academy and their spouses.

ER FINLAND VED AT MISTE SIN IDENTITET?

Finlands våben stammer fra 1500-tallet. Våbenet var fra begyndelsen det heraldiske udtryk for storfyrstendømmet Finland i den tid, da Finland hørte sammen med Sverige. Da Finland fra 1809 til 1917 hørte under den russiske zar, vedblev den karakteristiske løve stående på en krumsabel og holdende et lige sværd i en harniskklædt arm og omgivet af ni roser at være Finlands mærke. I 1917 var det en selvfølge, at det selvstændige Finland videreførte våbenet som udtryk for landets suverænitet.

I overensstemmelse med den historiske udvikling blev våbenet formelt fastsat i en lov fra 1978 og deri beskrevet med følgende ord: "I rött fält ett krönt lejon som trampar på en sabel och vars högra ram ersatts med en harneskklädd arm swingande ett svärd; lejonet, dess krona och bevärings, armharneskets ledplåt och vapnens fästen av guld, vapnens klingor och harneskets silver; fältet bestrött med nio rosor av silver.", jfr. billedet. Endvidere hedder det i loven, at den, der sælger en gengivelse af våbenet, der afviger væsentligt fra beskrivelsen, "skall för saluföring av lagstridigt Finlands vapen dömas till böter."

Når finske ambassader indbyder gæster, ses øverst på invitationen en gengivelse af våbenet, der ikke stemmer overens med hverken den historiske tradition eller loven om våbenet, se billedet af en aktuel invitation. Meningen med loven er at sikre, at statsvåbenet gengives korrekt, og loven forudsætter naturligvis, at den finske stat selv efterlever lovens intentioner. Efter min opfattelse er det ikke tilfældet, når der benyttes en version af statsvåbenet, der har en åbenbar tinkturfejl, blåt i stedet for rødt, og mangler de ni roser.

*Med anledning av Finlands självständighetsdag har
Ambassadör Ann-Marie Nyroos och Teemu Kassila
äran att inbjuda*

Nils G. Bartholdy med respektive

till en mottagning

Tisdag den 6 december 2016 kl. 13.30–15.00.

*Grønningen 11
1270 København K*

*O.S.A. senast den 29 november
assistent.kob@formin.fi*

Vänligen uppvisa inbjudan och legitimation vid ankomst

Det finske udenrigsministerium anvender et "logo" med den finske løve lagt på en jordklode. Mange af os husker, at Sovjetunionens statsvåben i midten havde hammer og segl lagt på en jordklode, og hvad meningen med det var, stod vist klart for de fleste. Det virker ejendommeligt, at den finske nabo nu anvender et lignende tegnsprog.

I 2017 fejrer Finland, at landet for 100 år siden blev en suveræn stat. Man skulle derfor synes, at der netop derfor er al mulig grund til at holde statsvåbenet i hævd. Tradition og kontinuitet er en nødvendig forudsætning for en nations eksistens.

Nils G. Bartholdy

I forlængelse af Nils Bartholdys indlæg viser Nyhedsbrevet også det officielle (ikke heraldiske) flag der er designet til jubilæumsåret. Billedet er taget af Lena Koskela.

DE KONGELIGE RIDDERORDENERS VÅBENBØGER

Som noget helt nyt er Elefantordenens og Dannebrogordenens våbenbøger nu blevet digitaliserede og er tilgængelige på det danske Kongehus hjemmeside.

I både Elefantordenens og Dannebrogordenens statutter fra 1693 er det fastsat, at riddere af de to ordener skal indlevere en tegning af deres våben der så skal males både på et skjold, som ophænges i Ridderkapellet og i ordenernes våbenbøger.

Elefantordenens våbenbog blev anlagt i 1690 og omfatter nu fire bind, hvoraf tre bind der dækker 1660-1996 er tilgængelige online. Bindene omfatter ca. 800 riddere af Elefantordenen.

Dannebrogordenens våbenbog blev anlagt i midten af 1680'erne og omfatter nu 11 bind, hvoraf 10 bind dækende 1671-1999 er tilgængelige online. Bindene omfatter over 3000 riddere og siden 1808 Storkors af Dannebrogordenen.

Dette enestående heraldiske materiale kan nu studeres nærmere på <http://kongehuset.dk/vaabbenboeger>.

ET HERALDISK FIKSÉRBILLEDE

I Nyhedsbrevet nr. 37 blev der omtalt et nyt frimærke i Danmark, som markerede Herlufholms Skoles 450-årige jubilæum. Her blev der, i en større sammenhæng, vist Birgitte Gøje's våbenskjold, men mærkværdigvis ikke Herluf Trolles!! (Fig. 1)

Det viser sig nu at være en sandhed med modifikationer. Hvis man vender frimærket på hovedet og fokuserer på trækronen, dukker trolden frem. Ganske vist er tinkturen ikke rigtig (den må vist nærmest kaldes "løvgrøn"), men motivet er rigtig nok. (Fig. 2)

En sådan tegning med et skjult motiv kaldes på dansk et "fiksérbillede". De var meget populære i aviser og blade for over 100 år siden. Nu har vi også et heraldisk ét af slagsen.

Bo Møller

DEN PROTESTANTISKE KIRKEGÅRD I ROMA FEIRER 300 ÅR

Roma er og har alltid vært et attraktivt reisemål. Som hovedstad for de romerske keisere, siden for pavestaten og fra 1870 også for det gjenforente Italia har de rundt 20 millioner som årlig ankommer byen et enormt utvalg av steder som kan besøkes, enten det er museer eller folkeliv og atmosfære som interesserer mest.

Og fortsatt kann man finne idylliske områder utenfor turistenes og pilgrimenes allfarvei. En slik perle er den ikke-katolske kirkegård liggende ved foten av Aventino høyden, på folkemunne gjerne kalt den protestantiske kirkegård eller Il Cimitero degli Inglesi.

I tidligere tider eksisterte der ikke kirkegårder i Roma for ikke-katolske kristne, eller i Italia for den del, med unntak av havnebyene Livorno (fra 1598) og Venezia (fra 1684) som begge lå utenfor pavestatens territorier. I Roma ble protestanter, kjettere og heretikere begravet utenfor byens murer sammen med andre av datidens samfunns utstøtte elementer som henrettede, kriminelle og prostituerte.

Et unntak ble likevel gjort for Romas jødiske menighet, med røtter i byen tilbake fra før Kristus; den hadde sitt eget gravsted som tilfeldigvis også lå på Aventino høyden. Dette er siden blitt flyttet og området er siden blitt til Romas kommunale rosenhave.

Med den voksende interesse for antikken og for Italia som destinasjon for lærde, kunstnere eller unge velsituerte under the Grand Tour fra midten av 1600 tallet, økte også behovet for et mer passende gravsted for ikke-katolske utlendinger. Diplomater, rekonesenter i det sydlige klima, eksilierte, men også kunstnere, anarkister og ikke-katolske generelt har med tiden funnet sitt hvile her. De fleste er riktignok protestantiske eller ortodokse kristne, men

jøder og enkelte hinduer og muslimer er også blant dem hvis gravminner man finner i skyggen av Roms egen pyramide: gravkammeret for Caio Cestio Epulone, som døde 12 A.C. og ble oppført av hans arvinger i løpet av knappe 330 dager.

Den første man kjenner til som ble begravet her var skotten Dr. William Arthur, Kongelig botaniker til George I. I det skjulte var imidlertid Dr. Arthur tilhenger av katolikken Jacob III, the Old Pretender, og han flyktet til Roma etter dennes mislykkedes kupp forsøk i Edinburgh i 1715. Her døde Arthur allerede året etter, i 1716, og begravelsen ble dokumentert i brev fra vennen Roger Kenyon til hertugen av Mar samme år.

Jacob IIIs eksilhoff hadde oppholdt seg i Frankrike, men flyttet til Roma i 1719. pave Clemente XI innvilget da søknaden fra hoffets representanter om at protestanter skulle kunne gravlegges ved Pyramiden. Det skulle føre til en lang rekke begravelser i Roma av ikke-katolske Stuart tilhengere. Men den første dokumenterte begravelsen falt altså sted i 1716, tre år før den offisielle tillatelsen ble gitt, og andre visstnok uoffisielt og udokumentert allerede på 1670 tallet.

Det eldste bevarte gravminne er fra 1738 for Oxford studenten George Langton, mens den første begravelse i full offentlighet var for skotten James MacDonald i 1766, også han tilknyttet Stuartene. Inntil da måtte likferd og begravelse for ikke-katolikker i Roma finne sted nattestids.

Mange er sikkert kjent med at Keats (1795-1821) og Shelley (1792-1822) er stedt til hvile her. Blant andre berømte er forfatteren Carlo Emilio Gadda (1893-1973), men også den ekskommuniserte kommunisten Antonio Gramsci (1891-1937), og fysikeren Bruno Pontecorvo (1913-1993) som døde i selvvalgt eksil i Moskva. Den russiske først Felix Youssoupoff (1856-1928), Moskvas tidligere guvernør, hvis sønn Felix jr organiserte drapet på Rasputin, gikk den motsatte vei og var en av mange eksilrussere fra Tsar Russland som endte sine dager i Roma som flyktninger fra bolsjevikene. Felix junior var forøvrig gift med tsarens niese og Youssoupoffene ble evakurert sammen med restene av den keiserlige familie av den britiske marine fra Jalta i 1919. Også designeren fyrstinne Irene Galitzine (1916-2006) flyktet med sin familie i 1917, bosatte seg i Italia og er begravet her.

Goethes sønn August er blant de mange tyske som døde i Roma, samt Wilhelm von Humboldts to små sønner, kun 1 og 9 år gamle, og mer nylig diplomaten Otto von Bülow (1827-1901).

For skandinaver har kirkegården stor interesse. Kunstnere, historikere og arkeologer flokket i skarer til byen på 1800 tallet, selv og vi kjenner flere besökende både på 1600 og 1700 tallet, deriblant Ludvig Holberg som besøkte byen i 1715-16. Norges konge fra Eidsvoll i 1814 Christian Fredrik, som senere ble Christian VIII av Danmark oppholdt seg i Roma og Italia i en lengre periode på 1820 tallet. Og blant utlendinger som ble boende i Italia, har mange funnet sitt siste hvilested nettopp her. Skandinaviske kunstnere har utført mange av gravmonumentene, både for skandinaver og for andre. Den mest kjente idag er nok Bertel Thorvaldsen, men Walter Runeberg, Ole H. Fladager og Hendrik Andersen var anerkjente og renommerte kunstnere i sin samtid.

Blant skandinaver finner man et førtitalls dansker og svensker, et tyvetalls nordmenn og en håndfull finner. Nasjonale gravsteder for Danmark og Sverige, som for Tyskland og Grekenland finnes også, samt for den russiske ortodokse kirke.

Nordmenn samles etter tradisjonen hver 17 mai ved historikeren Peter Andreas Munchs gravsted (1810-1863). Hans nevø, Edvard Munch, malte onkelens grav monument under sitt Roma opphold i 1927. Mer ukjent for de fleste er nok norsk-amerikaneren Hendrik Christian Andersen (1872-1940) som var billedhugger og hvis hjem i Roma siden er blitt til museum. Andre nordmenn er kommandør og overadjutant hos Oscar II Nils Juel (1837-1900), kunstneren Hans Stoltenberg Lerche (1867-1920). Et minnesmerke er oppsatt for ambassadøren Per P. Prebensen (1896-1961), men han er gravlagt i Norge.

Blant svensker kan nevnes diplomaten og egyptologen Johan D. Åkerblad (1763-1819), ambassadøren baron Carl de Bildt (1850-1931), diplomaten Hans Henrik von Essen 1871-1923, forfatteren Harald Jacobson (1863-1913), samt Axel Munthes engelskfødte hustru og to sønner, men også medlemmer av slektene Uggla, Palin, Bonde af Bjørnø og Leijonhufvud. For Axel Munthe er der reist et minnesmerke uten at han er begravet her.

Ambassadør Johan Beck-Friis er spesielt hedret i kirkegårdens historiske avdeling, men er begravet i Sverige. Han var i mange år formann i den diplomatiske komite som siden 1921 er ansvarlig for kirkegården og forfattet en populær guidebok hvis inntekt kom den til gode.

Baron Iver Gunde Lewis Augustus Rosenkrantz var født i København og døde i Roma i 1891. Hans far hadde i en kort periode vært Danmarks ambassadør til Italia.

Blant 1800 tallets tallrike skandinaviske kunstnerkoloni hvis grav kan finnes her var den danske maler Harald Jerichau (1851-1878); senere skulle forfatteren Børge Janssen (1867-1933) begraves her. Den første danske begravelse var visstnok for Johann August Krafft, født

i Altona i 1798, begravet i Roma 1829, fulgt få år efter av Antonietta de Raben Levetzau, født comtesse Holstein-Ledreborg (1767-1833).

Men det aller eldste minne for skandinaver er over dansken Oluf Bang som døde i Roma i 1522, pavelig kapellan og palassgreve. Han er ikke begravet her, han var født før reformasjonen og levet lenge før kirkegården ble opprettet. Men hans minne er likevel hedret med en plate som også gjengir hans våpen.

For heraldiske entusiaster er det spesielt de engelske, skotske og irske gravminner som er av interesse, foruten enkelte tyske og italienske. Blant de mer elegante kan nevnes gravmonumentet for den skotske offiseren Devereux Plantagenet Cockburn, "of the Royal Scots Grey", utført av Benjamin E. Spence.

Her må påpekes at i teorien, før sekulariseringen og full trosfrihet ble innført ved Romas innlemmelse i Italia i 1870, var all utsmykning av gravmonumenter underlagt streng kontroll. Bruk av kors var forbudt samt alt som kunne tolkes som frelse for ikke-katolikker. Kunsthistorikere påpeker imidlertid at den nøkterne og tilbakeholdne stil som kjennetegner de fleste monumentene er mer uttrykk for protestantisk selvbehandlerskelse og selvsensur samt innflydelse fra ny-klassisismen enn pavlig sensur. Og i nyere tider har nok kostnadsvurderinger vært avgjørende for den mer enkle utforming.

Den protestantiske kirkegård ligger som sagt ved den romerske pyramide, ved byporten Porta San Paolo og den gamle bymur reist av keiser Lucius Domitius Aurelianus i 270-273. Besökende trer inn i en verden hvor tiden har stått stille, et fredfylt sted som minner oss om forgjengelighet, men også håp og drømmen om det vakre og det gode.

(I anledning 300 års jubileet for den første dokumenterte begravelse på den protestantiske kirkegård i Roma, ble en liten utstilling arrangert i samabehold med Museet Casa di Goethe i nærheten av Piazza del Popolo. Den viste en rekke kunstneriske gjengivelser av kirkegården deriblant i verker av Goethe, Turner og Hackert og av skandinaviske kunstnere som Munch, Lorange og Læssøe.)

Audun Lem

Från Lunds Universitets eventkoordinator Daniel Parknäs Örnfelt har Nyhetsbrevet mottagit nedanstående. Medaljerna auktionerades ut den 11 februari i år.

LUND S UNIVERSITETS JUBILEUMSMEDALJ

Lunds universitet har tagit fram jubileumsmedaljer vid tidigare jubileum: 1668, 1868, 1918 samt 1968, och detta år är inte annorlunda. Behållningen av medaljauktionen kommer oavkortat att gå till ett forskningsprojekt vid Lunds universitets Historiska museum. Projektets syfte är att restaurera och bevara föremål som gömts och glömts mellan korstolarna i Lunds domkyrka från 1300-talet och fram till dess att korstolarna flyttades 1833. Denna månghundraåriga historia kommer sedan att presenteras i en utställning.

Den universitetsanknutna stiftelsen Ebbe Kocks stiftelse beviljade 2013 en ansökan om att ta fram en jubileumsmedalj i samband med att Lunds universitet fyller 350 år. Medaljen har skapats av skulptören och formgivaren Ernst Nordin och producerats av Sporrong AB, ett företag som liksom Lunds universitet grundades 1666. Denna unika medalj är i finsilver, 66 mm i diameter, och har framtagits i 35 numrerade exemplar.

Hans Majestät Konungen har tagit emot en guldpläterad version av medaljen vid Lunds universitets jubileumshögtid.

